

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ,
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ
ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ**

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

**ПРО ВИЯВЛЕННЯ СИМУЛЯТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ
В ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИМИ МЕТОДАМИ**

Кваліфікована оцінка осудності учасника судового процесу – важлива передумова до ухвалення справедливого судового рішення, його правосудності. Таким чином, правильна діагностика в процесі судово-психіатричної експертизи набуває важливий гуманістичний сенс, актуальність.

Метою роботи є визначення особливостей виявлення симулятивних тенденцій в процесі проведення судово-психіатричної експертизи за допомогою психодіагностичних методик.

Підстави і порядок проведення судово-психіатричної експертизи регламентуються: ст. ст. 69, 101, 102, 242-245, 332, 509 Кримінального процесуального кодексу України [2]; ст. ст. 53, 143-150, 239, 241 Цивільного процесуального кодексу України [3]; Законом України «Про судову експертизу» [4]; інструкціями, затвердженими Наказом МОЗ України № 865 від 08.05.2018 р. [5].

Як бачимо, висновок експертизи про психічний стан учасника судового процесу істотно впливає на остаточне рішення суду, що може стимулювати недобросовісних учасників судового процесу до симуляції різних психічних патологій з метою введення суду в оману і винесення ним бажаного для даних осіб рішення. Під

симуляцією мається на увазі демонстрація людиною хворобливих симптомів, яких насправді у неї немає. На даний момент існує ряд психодіагностичних методик, які досліджують широкий діапазон характеристик особистості, проте увага до вивчення комплексних підходів, які виявлятимуть симулятивні тенденції психічних патологій, на нашу думку, приділяється недостатньо.

Симулятивні тенденції за їх структурою (відповідно – складністю виявлення) можна розділити на дві категорії:

- 1) симуляція психічної патології здоровим досліджуваним;
- 2) симуляція хвороби досліджуваним при тому, що він дійсно має психічну патологію, але або в легшій, або в іншій формі.

У першому випадку симуляція виявляється за допомогою вербальних тестів, які мають індикатори щодо виявлення неправдивості надаваних даних. Характерними прикладами тут можуть слугувати: Стандартизований метод дослідження особистості (СМДО) і міні-СМДО – шкали L, F, K; Індивідуально типологічний опитувальник – шкали «Брехня», «Агравація» тощо.

Для виявлення симулятивних тенденцій психічних патологій Л. М. Собчик акцентує СМДО, оскільки «тест СМДО – не простий опитувальник, він носить полупроєктивний характер і провокує досліджувану особу до розкриття мимовільних тенденцій, неусвідомлюваних мотивів і компенсаторних механізмів. Тож симулятивний профіль відображає в неправдоподібно змішаному вигляді справжній стан тривоги, стурбованості й відчаю особистості, яка перебуває в стресі, і декларує при цьому емоційну холодність, відхід від контактів, своєрідність й інші важкі симптоми, характерні для того психічного захворювання, яке обстежуваний хотів би собі приписати» [7, с. 305].

Більш складним є виявлення симулятивних тенденцій другої категорії, які в свою чергу поділяються на наступні групи:

агравація – перебільшення симптомів наявної хвороби або її залишкових явищ;

метасимуляція – свідоме продовження хвороби або зображення симптомів хвороби що вже пройшла;

сюрсимуляція – зображення симптомів хвороби одного типу при наявності психічної патології іншого типу.

В. В. Калеміна і Г. Р. Колоколов відзначають, що найбільш часто агравація зустрічається у осіб з органічними ураженнями головного мозку та олігофренією, метасимуляція – подовжуючих реактивний або алкогольний психоз, сюрсимуляція – страждаючих на шизофренію [6].

Для виявлення симулятивних тенденцій в подібних випадках, Л. М. Собчик пропонує використовувати порівняльний аналіз таких методик, як вербальні опитувальники, оскільки їх результати більш контролюються свідомістю, і проєктивних тестів, досліджуючих підсвідомість. Протиріччя результатів вербальних тестів і тестів проєктивних виявлять патологічні ознаки особистісної деструкції, порушення в емоційно-вольовій сфері. Так, наприклад, для виявлення сюрсимуляції на першому етапі пропонується аналіз результатів обстеження Опитувальником діагностики міжособистісних відносин (Т. Лірі) і даних тесту СМДО, на другому етапі – співставлення результатів з такими проєктивними тестами як Колірний тест Люшера, Метод портретних виборів Сонді, Мальований апперцептивний тест (Л. М. Собчик), Плями Роршаха [7; 8].

Слід зазначити, що в сучасній практиці проведення судово-психіатричних експертиз наявний діапазон психодіагностичних методик задіяний недостатньо повно. Традиційно застосовуються лише методи оцінки когнітивної, інтелектуальної складової особистості, що визначають можливість сприймати інформацію і зберігати її в пам'яті, міркувати тощо [1]. Таким чином, розширення використання методів психодіагностики при проведенні судово-психіатричної експертизи що збільшує її можливості, поповнює інструментарій експертів і підвищує ефективність їх роботи, є важливим, перспективним напрямком досліджень. Дана тенденція визначає перспективність робіт і з виявлення симулятивних

тенденцій психодіагностичними методами в ході судово-психіатричної експертизи.

З'ясовано, що вплив результатів судово-психіатричної експертизи на рішення суду може спонукати недобросовісних учасників судового процесу до симуляції ними психічних патологій. Визначено способи виявлення симулятивних тенденцій психічних патологій здоровими досліджуваними за допомогою вербальних опитувальників, серед яких встановлена висока ефективність Стандартизованого методу дослідження особистості. Визначено види симулятивних тенденцій випробовуваних, які мають психічні патології, але зображують симптоми або завищеної сили, або іншої хвороби – агравація, метасимуляція, сюрсимуляція, а також способи їх виявлення за допомогою порівняльного аналізу результатів вербальних і проєктивних тестів.

Встановлено перспективність досліджень психодіагностичних методів з виявлення симулятивних тенденцій в процесі судово-психіатричної експертизи.

Список використаних джерел:

1. Акімова М. К. Психологическая диагностика / М. К. Акімова, К. М. Гуревич. – Санкт-Петербург.: Питер, 2008. – 652 с.
2. Верховна Рада України. Законодавство України. Кримінальний процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Верховна Рада України. Законодавство України. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
4. Верховна Рада України. Законодавство України. Закон України «Про судову експертизу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Верховна Рада України. Законодавство України. МОЗ України. Наказ № 865 «Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи» від 8 травня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0719-18>.

6. Калемина В. В. Основы судебной медицины и психиатрии / В. В. Калемина, Г. Р. Колоколов – Москва.: Дашков и К, 2010. – 356 с.

7. Собчик Л. Н. Психодиагностика в медицине / Л. Н. Собчик. – Москва: Типография «Новости», 2007. – 416 с.

8. Шамрай Л. И. Методы проективной психодиагностики. Настольный справочник / Л. И. Шамрай, Н. П. Кривошлык. – Киев: Мастерская практического психолога, 2017. – 310 с.

Лешкевич Т.С.

*судовий експерт відділу товарознавчих досліджень
та оціночної діяльності,*

*Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України*

ПРОБЛЕМА ПІДБОРУ ПОДІБНОГО ОБ'ЄКТА ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ВАРТОСТІ МАШИН ТА ОБЛАДНАННЯ, ЩО НЕ ПРЕДСТАВЛЕНІ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ УКРАЇНИ У СУДОВІЙ ТОВАРОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗІ

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1]. Тому однією із доволі складних задач при проведенні судових товарознавчих експертиз є те, що експерт-товарознавець повинен володіти також певними знаннями в галузі виробництва, експлуатації та обслуговуванні об'єктів дослідження.

Науково-технічний прогрес не стоїть на місці у виробництві обладнання використовуються нові технології і сировина, удосконалюється процес виробництва, тому ще вчорашні нові тенденції є економічно і морально застарілі. Експерт-товарознавець при проведенні експертних досліджень повинен знати основні характеристики об'єкта дослідження для можливості проведення